

vero mire temperans erat in usu alienae benevolentiae, nec illam apud alios jactabat. Modestus erat, cum sibi laudes attribuerentur; nec superbus in propriis meritis, a quibus illae veniebant. Quidquid ageret, sive in publicam, sive in privati cujusdam utilitatem, nullo unquam amore quaestus ducebatur; in quo quidem pene modum non retinuisse fortasse quis diceret. Felix erat in tenuitate, quae vix ad usus vitae quotidianos more pauperum satis esset. Silentium, et solitudinem eo quaerebat, ut se se litteris occuparet; in humana tamen consuetudine benevolus erat, urbanus, festive lepidus, nullo in verbis, aut factis pigmento, sincerus admodum, natura verax, et sanctissime colens amicitias. Vultus aequabilitatem non amisit ob assiduas vicissitudines, atque ingentes calamitates, quibus vitam egit sane difficilem, praesertim ad quatuor postrema lustra. Caetera quidem, quantus fuerit Clavigerus, ab relictis ejus operibus judicabit sincera posteritas.

VICTORIANUS ARNESIUS.

PRidie Nonas Septembres, anno saeculi excurrentis trigesimo sexto in hac planctus communis valle comparuit homo ad christianam tolerantiam plane natus, Victorianus Arnesius. Graus illi patria fuit, haud ignobile oppidum Burtinensis dioeceseos in Aragonio Regno. Indolem sortitus optimam, pueritiam exegit inter aetate suppres nulli non charus, et pietatis operibus, ut pro illis annis, totus intentus. In patrio Sociorum Collegio grammatica elementa didicit, ubi et ingenium aperuit neutiquam spernendum, et ingentis animi ad virtutes omnes clarere coeperunt indicia. Utique palam erat jam tunc, inter mundanas vanitates, et fluxa delectamenta radices emitte non posse arborem, quam olim daturam jucundissimos fructus, quicumque facile ominabatur. Unum illi erat in votis, Deo inservire, ac semet eo vitae statu collocare, ubi totus esset in aeterni negotii cogitatione. Atque illic ferventes ejus, assiduaeque preces ad Numen collineabant; quas etiam commendare didicerat Mariae Dei Genitricis efficacissimae auctoritati. Hanc caelorum Reginam, donorumque ab supremo largitore Ministram, a tenero amaverat; eaque jam aetate, cum de eligenda vitae ratione, atque instituto delibera-

ret,

ret, nihil interrupte petendum ab ipsa existimavit, ut ad religiosam aliquam Familiam liceret sibi confugere, in qua procul a mundanis fluctibus, aeternae salutis procurandae solummodo intenderet. Post diuturnas, easque ardentissimas preces, pensatis hinc, atque hinc omnibus, voluntas juvenis ad Jesuitas propendit: apud quos nimirum tum sibi consuleret; tum etiam, obsequens ingenio, disseminando Dei verbo, atque hominibus a profanarum rerum ad Numinis amorem traducendis vacaret. Vix in ea demum cogitatione consiterat, ab Aragoniae Provinciae Sociorum Moderatore postulare non distulit, ut ad suos candidatos describeretur. Enimvero, quo gratius esset Numini, sibimet acerbius, et numeris omnibus absolutum sacrificium; patriam etiam, et Parentes deserere prorsus instituit, efflictimque oravit, ut in Aragoniae Provinciae tirones cooptandus, ad aliquam e remotis Americanis destinaretur, ubi Neophytorum salutis toto pectore incumberet. Utrumque concessum est, tam pie, quam efficaciter postulanti; et fere octavo decimo aetatis anno confecto, saeculi verterentis quinquagesimo quarto, Idibus Aprilis, Jesuiticam induit vestem in Tarraconensi tirocinio.

In ea perfectionis officina, ubi tot insimul juvenes bono olim publico ad Societatis mores instituebantur; eminere confestim coepit Victoriani pietas. Pauci ab se tirone numerabantur dies, cum, orandi studio totus enixe intentus,

a Di-

a Divini Numinis praesentia nullo unquam abstractus humano casu, modestiaque oculorum apprime singularis, videbatur in iis moribus non tam recens eruditus, quam a prima statim educatus infantia. Et ea quidem contentione ad istiusmodi exercitia se contulit, ut quam brevissimo tempore ad iniquam devenerit valetudinem, et subinde Medici extimuerint oppido, ne proxime in phthisim vergeret illa corporis macies, et nimia virium extenuatio. Hac de re monitus, qui summa cum potestate Provinciam gubernabat, Tironum Moderatori sententiam aperuit suam: ut, quandoquidem in eo statu valetudinis ad Societatis ministeria futurus esset inutilis Victorianus, domum patriam illico mitteretur; si forte ad incunabula rediens, quod postremum solet esse a Medicis remedium, pristinam sanitatem recuperaret. Tironum ille Magister, qui juvenem indole suavissimum, pietate ferventissimum, magno futurum bono in Societate ominabatur; procrastinandum adhuc arbitratus est, aliaque tum divina, tum humana praetentanda remedia. Ergo dum hic novitorum Magistratus, atque ex ejus imperio novitii omnes ad facilem Mariae Virginis clementiam novendialibus precibus confugiunt, atque infirmi sanitatem instanter postulant; ille in praedium rusticaturus immittitur. Et sane, demirantibus Medicis, et plaudentibus omnibus, qui abeuntem viderant macie confectum, et viribus destitutum; peculiari, ut credebatur, Dei parae beneficio, post paucos inde dies tirocinium

P. III. F nium

nium repetiit incolumis. Per id temporis graves dignitate Socii duo, qui Paraquarensis Provinciae negotia procuraturi, Matritum, Romamque cum potestate missi fuerant; Sodales Hispanos in laboriosam suam regionem devehendos, ad Mnestei portum praestolabantur. Illuc Victorianus contendere imperatus, natale solum, propinquos, amicos, populares, Divino ductus amore deseruit; ac per totam, quam longa est, terrestri itinere permeavit Hispaniam. Diebus aliquot in illo portu constitit, nihil dubitans, adscriptum se ad Socios Paraquarenses, evangelicis laboribus in Orbe illo remoto vacaturum, ubi copiosam admodum messem intelligebat albescere. Sed aliter ab eo praefinitum erat, qui *ubi vult, spirat; qui ludit in orbe terrarum*; qui mundum a se creatum, quemadmodum libet, gubernat; qui pro sua vinea excolenda locantes operam rejicere videtur interdum, juxta sua aeterna decreta opportunius alibi conducendos. Errore nescio quo, plures confluerant Socii, quam vel posset navis deferre, vel Paraquarensis necessitas postularet: propterea cum excipiendi aliquot essent, qui ad Hispanos manerent; arbitrio ejus, qui sortes temperat, factum est, id contingere Victoriano. Aegerrime quidem ille tulit, hanc abripi sibi occasionem inter ethnicos desudandi: longo tamen usu precatationis edoctus, bono semper fore hominum, quoties aliquid ex unius Dei voluntate ipsi obvenerit; Dominum id negantem, perinde atque concederet, patientem.

tienter adoravit. Inde autem, quoniam a votis non destitit in Americanam quamlibet transmeandi Provinciam; ad Socios Boeticos interim relatus, in Sancti Aloysii Collegium, Hispali situm, mittitur, tirocinii biennium absoluturus. Novo ibi contubernio, novisque Sodalibus usus, aequae ac primis fuerat, charus et acceptus, eandem religiosae vitae rationem, nihil omnino immutatus, retinuit. Ita demum biennio confecto, cum pari pietate, atque animi exultatione tria vota Societatis emisisset, quae domestico vocabulo simplicia nuncupabantur; Carmonae primum quinque mensium spatio humanioribus litteris dedit operam, inde Illiberi ad Sancti Pauli Collegium philosophiae cursum instituit.

Sed nullibi data requies pio juveni, quem extra patrium solum ad patientiae, ac fortitudinis exemplar destinarat Deus. Vix in philosophicis annum totum exegerat, cum Mnestei portum repetere jubetur, in Peruvianam Provinciam transducendus. Neque mora, duo supra triginta Socii paratam onerariam conscendunt; quam autem debilem oppido, et male omnino compactam, tam difficili, ac diuturnae navigationi restitutam negabat vox publica. Utique Fortunatas insulas ferme, contra plurius spem, attigerant; cum, procellosis ventis agitato nimium quantum navigio, pavere primum vectores; inde illi etiam, qui maris periculis insueti non erant, rem serio cogitare, ac postremo, una voce a nautis inclamari, si-

ne mora remeandum, unde exierant. Confestim vertere proram, et per mare horrendis fluctibus turbatum Gades appelli suspirabant. Illuxit tandem dies post Kalendas Januarias, anno saeculi currentis octavo, et quinquagesimo; dies quidem teterrimus, et nigro postmodum lapillo, dum florere Socii, notatus: mari enim magis, magisque in singula momenta inhorrescente, atroces flatus, atque a diversis coorti plagis, navigium tandem prope terram compulerunt ad oram Lusitanam. Praesentis periculi specie turbati nautae, nec quid agerent, nec ubinam essent, animadvertere satis poterant; ac tenebris toto coelo densissimis, omnia luctu, atque horrore complebantur. Totum jam fere diem, obversante ubique mortis imagine, periclitati fuerant; cum circa noctis concubium, timens magnopere gubernator, ne, ventis urgentibus, ad certissimum naufragium deveherentur terrae propiores; incitavit utcunque nautarum industriam, et contentionem, ut proram volverent, atque alto pelago se committerent. Navis, repentino, validissimoque sufflante turbine, inclinata primum pergebat, deinde in scopulos illisa est. Actum illico de se credere omnes; cum tot undis obvallata, tot jactationibus conquassata, resistere omnino haud posset ea male firma oneraria. Ventus insaevit, tumidiores aestus attolluntur, vela discinduntur, mali, et gubernaculum diffringuntur, costae navis immodicis undarum ictibus convelluntur, oneraria tandem fessa, et lacera, la-

tus

tus aperit immenso pelago; et qui vitam illi commiserant, pene omnes fluctibus hausti sunt. Victorianus in altissima puppis parte pro se, ac caeteris, qui in naufragio versabantur, Omnipotentis misericordiam implorabat; cum autem, valido superveniente fluctu, puppis etiam confRACTA, et revulsa tota fuisset, excutitur et ipse, atque in undas misere dilabatur. Artis nandi nihil gnarus, pessum ire confestim debuisset, nisi in tanta rerum perturbatione supernatanti asseri fortuito adhaereret; paulo tamen post ab hoc etiam avulsus, fluctuque obrutus pessimo, et funditus ad maris usque profundum demersus est. Caeterum qui Jonam in praeparati piscis ventre, triduo toto servavit incolumem; facile potuit et naufragum hunc juvenem, ad sudores evangelicos destinatum, e sinu maris poterit extrahere, alteri fluitanti tabulae admove, ac reciprocantis aestus auxilio sensim ad littus mirabili providentiae tractu deducere. Languens admodum, destitutus viribus, atque ab atroci pugna cum hoste tanto delassatus, ignotam arripit oram in qua sortis ejusdem nonnullos comperit, quorum alios, fluitantium fragmentorum incussu lividos, alios clavorum ictu cruentos; qui omnes frigore, ac pavore semianimes misericordiam Numinis implorabant. Nulli notum, ubinam terrarum essent; et sibi adhuc videbantur cum propinqua morte luctari, postquam ab irato, et minaci pelago effugissent. Intermortuus jacebat Socius quidam, vix ephebus, qui aegre a fluctibus elapsus, pessime

F 3

se ha.

se habebat. Huic Victorianus casu cum occurreret; praecelsa magnitudine animi, quanquam et ipse in eadem clade, languentem recreare, fovere, ac verbis, quod unum poterat, consolari tentabat: dum vero inter haec officia moribundo persuadebat, ut longius ab undarum minis ambo insimul recedere maturarent; miser ille algore, ac defatigatione consumptus, pene inter ejus brachia fatalem horam nactus est. In tantis angustiis Victorianus non se deserit; quin imo nec noctis horror, nec extremus languor impedierunt, quominus ipse unus milliariorum aliquot iter ageret, subsidium petendi gratia, vel saltem, ubinam gentium esset, investigandi. Sed cum nihil explorare potuisset; postero die illucescente; ad littus revertitur; ubi horrida nimium rerum facies apparebat: nam et dolia, et capsae, et plures aliae dilacerati navigii funestae reliquiae, in salo adhuc tumescente fluitabant; et projecta ad terram passim cernebantur cadavera; inter quae quidem inventae sunt Sociorum aliquot exuviae, quorum duo supra viginti, tanti furoris victimae, vitam posuerant. Pii juvenis animum subiit cogitatio, caveas effodiendi pro tot cadaveribus in littore conspersis; nec rem infectam reliquisset, si unus ille sufficere potuisset ad tam arduam operam in illis temporis angustiis aggrediendam: etenim Socii, qui novem omnino superfuerant, raptim collatis inter se consiliis, quaerendam sibi in conjunctione individua salutem, et peragendum illico decreverunt. Ibat juxta maris oram

oram infaustum hominum agmen, qui, ut recentes a naufragio, male contacti, frigore, atque inedia torpentes, paulatim incedebant; cum in turrim speculatoriam pervenientes, maxima cum voluptate intellexerunt, naufragii locum Arenariam fuisse, quam suis Hispani verbis *Arenas Gordas* appellant; neque procul inde situm esse Luciferi Fanum, Hispanae ditionis urbem. Et sane progressi paululum, ad eos venientem Socium conspicantur, qui a praedictae urbis Collegio missus erat, Sociorum, siqui superfuisent ex tanta calamitate, collecturus reliquias. Atque ille quidem, qui et vestes, et cibaria secum attulerat, postquam et male opertos vestivit, et fame afflictos utcumque saturavit; relicto apud eos famulo, qui ad Fanum Luciferi praeiret; ultra processit ad horrendum usque theatrum; et quae plura invenit cadavera, servatis, qua potuit, Christianis religionibus, tumulavit.

Datis in illa urbe diebus nonnullis curationi corporum, ab Sociis habuere naufragi, quidquid comis, atque urbanae charitatis officium est. Victorianus inde Illiberim rursus ex Superiorum imperio contendit, abrupto philosophiae curriculo institurus; quo cum laude confecto, ad sacrum Theologiae studium in eadem urbe intendit animum. Et is profecto erat juvenis, dum istiusmodi liberales artes tractaret; ut testis, cum haec scribo, affirmet Sacerdos quidam, per id temporis quotidianus Victoriani convictor: *in nullam, vel minimam, ex Ignatianis*

tianis legibus illum eo toto tempore peccare visum esse. Jam a recenti naufragio, supremus Rector Societatis litteras ad Hispanos miserat, in quibus paterno ductus amore, naufragos illos facultate donabat in eam, si vellent, remeandi Provinciam, ubi Societati nomen dederant: prudenter enim verebatur, ne acerbissimum foret ipsis imperium rursus navigandi; atque ad praeteriti discriminis memoriam, ut est humana fragilitas, viso statim pelago, tanquam ad mortis decretum expavescerent. Ad haec, omni etiam ope certandum Victoriano fuit, ut se se a Parentum precibus expediret, qui etiam, atque etiam per litteras illum urgebant, ne tanto rursus constitueretur in periculo; idque, ut amicis, patriae, Parentibus aeternum valediceret. Ille vero nec maris terrore, nec paternis precibus a suscepto excussus consilio, eadem semper animi magnitudine in haec sensa respondebat: *Cum ab supremo vitae, ac mortis Domino appellari me credam ad annuntiandum remotis gentibus Evangelicum verbum; nolo propriae voluntatis obsequi arbitrio, sed invitantem omnino sequi, totumque me Divinae Providentiae committere.* Hac religiosi juvenis robusta firmitate palam omnibus facta, tertio jubetur Hispaniam deserere, ad Mexicanam Provinciam Socios annumeratus. Et haec quidem prae duabus aliis felicior, quae tandem potuit in sinu excipere tam probata pietate Socium; ad tres totos annos, quibus Theologiae navavit operam, modestiam ejus, obedientiam, precandi studium, aliasque

vir-

virtutes attente conspicari; atque ab ipsius tandem sudoribus in Evangelica vinea fructus non exiguos colligere. Tertio igitur Kalendas Julias, anno supra millesimum septingentesimum sexagesimo; impavidus ad maris pericula, navim conscendit, et solvens confestim ab ora Gaditana, prospero semper usus est vento, donec Veramcruceam attigit, nobilissimum portum in Regno Mexicano. Inde ad principem urbem, vastissimi illius imperii caput, sine mora iter arripit; ubi post Theologiae biennium ad Sacerdotis dignitatem evectus, illico demonstravit, qualis esset intrinsecus in amando Numine; quantoque exciperet ardore laboriosa illa ministeria, quorum una meta est, animas Deo lucrari, et conciliare. Ac primum quidem toto animo, tota mente, totis viribus ad fervidissimam pietatem se se excitavit, ut primam Hostiam Numini offerret ad Eucharisticam Aram Sacerdos: gnarus videlicet, eam esse sacram operam, quae a caetera Christianorum turba Dei Ministrum discernit potissimum; quae Sacerdotem erigit ad novam personam, hominibus juxta, ac coelestibus incolis observandam; quam denique operam, Fidei nostrae Orthodoxae maximam, augustissimam, sanctissimam, Tridentina Synodus appellavit. Ab hujus dignitatis initio supposuit humeros indefessus oneri gravissimo expiandi hominum crimina in sacro Tribunali; cujus difficilia munera ut adamussim expleret, apprime se accinxerat non interrupto studio, atque assidua precatione: a quo nimis

rum

rum Tribunali evellendus non fuerat, nisi ab Hispanis finibus exule Societate. Anno jam Sacerdos, constitutos Theologiae terminos, nequam illaudatus, absolvit; atque inde in Angelopolitano Sancti Spiritus Collegio menses aliquot in re pietatis tertio probatus; votorum tandem compos, operosam ad Californios provinciam subire, a Superiore imperatur.

California, nomen a peregrinorum aliquot commentis, delirationibusque famosum jampridem, peninsula est, cui a tergo adjacet Nova Hispania, sinu tantummodo divisa, quem ab illa Californicum appellant. Qua tractu longiori est, a gradu ferme vicesimo secundo borealis latitudinis ad quadragesimum tertium excurrit; in latum vero protenditur a gradu longitudinis ducentesimo quinquagesimo octavo ad sextum, et sexagesimum. Regio ferme tota in mediterraneis, usque ad hoc tempus cognita, sicca nimium est, atque aestu intolerabili; quae vero plaga est in litoralibus, tum ad Occasum, quae mari Pacifico, tum ad Orientem, quae praedicto sinu Californico alluitur; nonnullas offert exiguas planities et vitae, et victui minus incommodas: nam et mare propinquum torridos regionis aestus humidis vaporibus temperat aliquantulum, et a montium praeruptis rivuli descendunt aliquot, quibus opportune utuntur cultores ad solum irrigandum: nec enim aliter seminationi locus est; cum infrequentes pluviae sint, nec tempestivae. Universim, plaga illa mundi, tantis alias praedicata laudibus, atque

que aliquorum errore, multorum malitia, plurimorum credulitate, ad fabulosae regionis pulchritudinem conficta; montosa prorsus est, perpetuis aspera salebris, praerupta, et infoecunda; ut coeli ejus temperies ingrata, et insalubris. Utique abundant piscibus, ac testaceis incolae juxta litus positi; qui vero mediterranea loca incolebant, silvestribus pomis, radicibus, et seminibus victitabant, quae sponte ab inculta producebantur tellure; nisi cervo in saltibus persequendo, vel avibus aucupandis darent operam; aut fortasse in leporem, parvam laceratam, aliudve immundum animal inciderent aliquando. Et quod nullius hactenus gentis fasti memorarunt, nec sine tetra penuriae mirabilis imagine potest in mentem revocari; id de Californiis intelleximus: nimirum, postquam pomos se cibaverant, cui nomen ab indigenis *Pitabaja*, purgato subinde alvo, dilutoque aqua purgamento, a sordibus distrahebant pomi comesti semina, quae granulis minutissimis, duris, atris, innumerabilibus constant; atque his ad Solis aestum siccatis, aut igne torrefactis iterum nutriebantur. Post subjectam Hispano Regi peninsulam, traducti sunt cives illi ad vitam humaniorem; et quantum patitur inopia regionis, inolevit ibi etiam consuetudo iis vescendi, quibus alibi solent homines. Id enim vero famosam maxime, atque orbi charam (ut est humana cupiditas) praestitit Californiam, quod ad Sinus oram, atque ad insulas propinquas ingens copia sit margaritarum. Porro hujus-

jusmodi piscatus, quoniam minor est in eo sinu profunditas, facilius, quam ad Malabaricas, aliasque Indiae orientalis oras, inibi gentium exercetur. Et piscabantur quidem indigenae ante exterorum adventum; sed flocci gemmam facientes, igni concham admovere non dubitabant, torridum ostreum gustaturi. Hodie jam ad illos contagio tandem pervasit, atque aestimare didicerunt, quod alios vident ad se adentes magnificere. Californii (si cum aliis Americae Septemtrionalis indigenis illos conferas) colore sunt subobscuriori; eleganti tamen corpore, nec facie deformi; lacertosi, praestantes viribus, commodaque, ut plurimum, utuntur valetudine. Qui ad Austrum regionem incolunt, ingenio habentur ferociori, turbulenti, fide falsi, et fallaces; qui vero ad Septemtriones, indole sedata, bona fide, libertate nobili. Una pars inventi sunt omnes hebetere mente, ac stupida; quales nimirum Graeci fuere olim; quales initio Romani, qui legem cum moribus orbi dedere postmodum; quales ubique terrarum populi, priusquam tempora unicuique felicia illucescerent. Unde generatim eo carebant Californii, quod hominem constituit civilem, utilem sibi, et humanae consuetudini, atque ad rationis leges compositum. Nihil tamen minus, a rixis inter domesticos temperabant; iram solis in bello reservabant hostibus; nec ad furtum proni erant; nec ebrietatem vel nomine cognoscebant. Nudos prorsus homines incedere, moris erat; ea duntaxat tegere foeminas,

nas, quae pudor imperat. Tanta corporis nuditati respondebat omnino commorationis locus: tota errabundi luce, victum quaeritabant; cum autem advesperasceret, vel juxta arborem cubabant, vel, qui deliciores esse vellent, septum sibi construebant e temere jactis lapidibus, altitudine ad palmos fere quatuor, ad duodecim vero palmos diametro protensum; ubi nullo tecto, nulla pariter cura, tranquilliter sternerentur. Quod si pluvia fortasse ingrueret, satis illis erat, si latere daretur in specu quolibet a natura formato. Hanc peninsulam, hos homines, non armis debellare, sed Evangelicis verbis Hispano Regi subigere tentavit, et obtinuit illustris animorum charitate Socius, Joannes Maria Salvatierra, Mediolani natus praeclaro sanguine. Unum Jesu Cruci affixi simulacrum manu sustentabat, cum ingratam regionem adit; atque his duntaxat armis apud barbaras eas gentes, immensis devoratis laboribus, Catholicam Fidem, et Hispanam dominationem induxit. Quibus gentibus cum leges dederit ad Christianam, et Civilem institutionem; cum ad postremum fere spiritum illarum bono incredibiliter adlaboraverit; cum ipsas verbo, et opere docuerit, homines cunctos (quod ait Tullius in libro tertio de Finibus) ad conjunctionem, congregationemque hominum, et civilem communitatem esse natos; eo certe nomine haberi aeternum debet Salvatierra Californiis, quo Spartanis Lycurgus, quo Solon Atheniensibus. Comitabatur Salvatierram in perar-

perarduo illo facinore Joannes Ugartius, Tegusijalpaë in Comajaguensibus natus, ingenti animo Socius, et robusta corporis constitutione praevalidus; quam totam lubentissime impendit in obsequium Numinis, atque in illos populos a vita propemodum digna belluis ad humanum cultum, et Christianam mansuetudinem, per diuturnam tolerantiam, quae pene fidem exsuperat, traducendos. Hanc eandem vineam sanguine postmodum irrigarunt, ab Australibus Californiis pro Christo trucidati Socii, Nicolaus Tamaralius, et Laurentius Carrancus. Plures inde ad saeculi praesentis annum sexagesimum octavum Californiam sudoribus excoluere Mexicani Socii, ad mille propemodum et ducenta milliaria, Christi vexillum inferentes, atque una sub eo Hispanicam obedientiam.

Operae pretium duximus tum regionis, tum hominum notitiam praemittere, apud quos Victorianus, vestigia Majorum aemulatus, ingentem posuit operam toto quadriennio. Maxima igitur voluptate, vehementique iuvandi animos desiderio totus incensus, Angelopoli profectus est; ac nongentis terrestri itinere, totidemque per mare transversum, emensis milliariis, Californiam tandem attigit in portu Lauretano. Intellexit supremus illius regionis Moderator, novum Socium adventasse Divino Spiritu ductum, iisque virtutibus munitum ad operosa ministeria, ut gratum ipsi futurum esset, si ad locum illico mitteretur, qui et penuria, et sudoribus pro Christo, prae caeteris abundaret.

Propte-

Propterea destinatus est, ut ultra notos jam terminos, et Christianis legibus constitutos, Evangelica expugnatione procederet. Interea vero dum res maturius agitantur, pro novo pago excitando, cui Sacrorum Minister praeesset Victorianus; comes mandatur Venceslao Linckio, Socio Germano, ad Borgiae Fanum Californios illos instituenti, qui postremi in boreali plaga Christianam disciplinam susceperant. Toto ibi transacto biennio, Linckii benevolentiam, et admirationem tum humanissima consuetudine, tum castigatissima sanctimonia sibi inprimis conciliavit. Quacunque ratione poterat, illum in re domestica, et in Sacro ministerio adjuvabat; eodemque tempore adhibebat intentissimum discendae linguae studium, ut quamprimum posset rem ipse perfecte administrare. Nec praetermisit in eo sui Apostolatus tanquam tirocinio fatigare macerationibus corpus, atque auxilium a Numine implorare; ut portaturus immensum pondus, necessariis praemuniretur virtutibus. Orabat assiduus, urgebat, lacrimabatur ante Deum, qui solus corda hominum emollit, solus verbum efficax Oratori ministrat: utique gnarus, eos in exultatione messuros, qui seminavissent in lacrimis. Haec inter cum, ut supra demonstravimus, de loco eligendo cogitaretur, ubi sedem figeret novi populi designatus Minister; per vicinas eas plagas errabundi quotidie Socii peregrinabantur. Is debebat esse locus, cui planities adjaceret aliqua pro seminatione vel modica; cui pascua pro
re

re pecuaria, et armentis; cui potissimum rivulus propinquus, undarum copia perenni, a quo tum potaturis hominibus, et bestiis, tum etiam ad arida irriganda sata, necessarius humor derivaretur. Per barbaras, atque ignotas gentes, per arenosa aequora, per montium praerupta, peregre abiit Linckius ad gradum usque trigesimum tertium borealis latitudinis; nec, nisi ad centesimum octogesimum a Borgiae Fano milliarium, commodam excitando pago mansionem invenit. Attamen, si ad tantum loci intervallum Nova Sedes Christianis erigeretur; Sacerdos inibi commorans, extremo esset in discrimine: cum hostes a tergo positi, certe possent vel perarduum ipsi reddere, vel etiam omnino perumpere commercium cum ejusdem Fidei hominibus. Propterea collatis consiliis, et pensatis hinc, atque hinc difficultatibus, construi pagum Socii decreverunt iniquiore in loco, viciniore tamen, cui nomen ab Indigena Calannusuetus. Hunc locum, gradu situm ferme trigesimo ad Septemtriones, repererat primus ante annos tredecim Ferdinandus Consagius, praefervidus in Californiis Minister, ab suis peregrinationibus per salebrosos eos tractus oppido famosus ibi gentium; locum tamen explorator ille humano contubernio minus idoneum existimavit. Sed quoniam nullus omnino inventus erat propior, cui mediocris esset commoditas; atque ut procederetur ultra in Christi Fide prolatanda, Socios urgebat Divina charitas; figendam ibi sedem esse, postremis illis temporibus constitutum est. Lam-

Lambertus Hostellius, cui suprema potestas erat in Evangelicos Californiae Ministros, Victorianum una cum altero Socio pro Christiani illius pagi aedificatione designavit: qui sane gemini, nulla facta mora, charitatis ardore pleni, neque vero exterriti ad immensam laborum multitudinem, quos, in opere tanto perficiendo, facile praesagiebant; alacri diligentia se aecingunt ad operosam provinciam, atque Apostolatus viam libentissime arripiunt. Prima illis cura fuit, domunculam aedificare, aut potius vile tugurium, quod ex acerato luto excitatum, et palmis utcumque contactum, quambrevissimo tempore absolutum comparuit. Tribus ad modicam amplitudinem cubiculis aedes tota constabat: quorum primum, et illud grandiusculum, in Templi formam fuit erectum, et Mariae Virgini consecratum, ubi et Divinam hostiam quotidie immolarent Ministri, et pro sacris aliis precibus, atque audiendo Dei Verbo, praefinitis temporibus Indigenae convenirent; alterum erat cubiculum pro Ministrorum habitatione; tertium pro re penuria; cuius quidem aditus ostio ligneo, quod unum haberi potuit, obseratus est: caetera patebant omnino; cum nulla toto illo tractu lignatio inveniretur. Pridie Idus Octobris, anno sexagesimo sexto, immigravit tandem in novam sedem Victorianus, quinquaginta circiter comitatus Indigenis, jam ante Sacro fonte lustratis; qui ad novum Ministerium idcirco pertinere dicti sunt, quoniam erant commoratione propiores. Et eo
P. III. G sta-